

Asociația Română pentru Artă Contemporană prezintă:

Andreja Kulunčić

Ați trădat partidul tocmai când ar fi trebuit să-l ajutați

Colaboratoare: Renata Jambrešić Kirin, antropolog, Dubravka Stijačić, psihoterapeut

Colaboratoare pentru ediția din România a expoziției: Claudia-Florentina Dobre

Curatoare: Irena Bekić, Anca Mihuleț

Coordonare și management: Anca Poterașu

Manager de proiect: Camelia Ducaru

Producție și logistică: Rafaela Bîrlădeanu

Traducere în limba română: Iris Rusu

Design grafic: Andrei Șendrea

Expoziția „Ați trădat partidul tocmai când ar fi trebuit să-l ajutați” este parte a proiectului *Urme (in)vizibile. Memorii artistice ale Războiului Rece, inițiat de Documenta din Zagreb și organizat împreună cu Asociația Română pentru Artă Contemporană din București; Blockfrei din Viena și Memorialul Bautzner Straße din Dresda. Proiectul își propune să implice artiști, cercetători, educatori, organe legislative și cetățeni într-un proces de reflectare, conservare și discutare a patrimoniului cultural european, concentrându-se asupra siturilor istorice neglijate din epoca Războiului Rece.*

Realizarea unui anti-monument

Irena Bekić și Anca Mihuleț

Lagărele politice de pe insulele Goli Otok și Sveti Grgur au fost înființate în 1949, după ce, în 1948, politica statului iugoslav s-a opus strategiei Informbiro, care susținea dominația rusă. Conceput în scopul „reeducării”, adică a izolării și „neutralizării” disidenților politici, lagărul a funcționat până în 1956. În această perioadă, peste 13.000 de bărbați și 850 de femei au fost deținuți acolo.

Prin proiectul de artă, cercetare și activism *Ați trădat partidul tocmai când ar fi trebuit să-l ajutați*, artista vizuală Andreja Kulunčić reacționează la faptul că, în narațiunea istorică dominantă despre lagărul politic de pe Goli Otok, precum și în discursul public legat de această temă, existența închisorii de femei, precum și caracteristicile experienței feminine a traumei sunt complet ignorate. În colaborare cu antropologul și feminista Renata Jambrešić Kirin și psihoterapeuta Dubravka Stijačić, artista abordează această problemă complexă, dezvoltând strategic proiectul prin mai multe secțiuni și direcții.

Prin prisma unor intervenții artistice pe Goli Otok și Sveti Grgur, expoziții, un website, o publicație și o serie de ateliere, cluburi de lectură și discuții, proiectul deconstruiește amnezia vădită cu privire la istoria femeilor deținute pe insula Goli pentru a deschide un pasaj înspre memorie. În acest fel, proiectul urmărește o formă de comemorare subversivă – un anti-monument – care nu forțează aducerea aminte a acelor experiențe, ci le caută în (re)impregnarea constantă a amintirilor tulburi, a cunoștințelor și sentimentelor publicului. Anti-monumentul inițiază astfel procesul decentralizării memoriei colective și acționează ca filtru de acceptare a trecutului. În acest sens, încurajează în mod activ discuțiile despre cum ne amintim, ce ne amintim și rolul trecutului în viitor.

Expoziția rezultată în urma cercetării se concentrează pe transformarea corpului feminin supus opresiunii sau traumei. Concepută pentru a genera un proces care se dezvoltă pe măsură ce vizitatorul analizează lucrările expuse, aceasta nu culminează cu o reconstrucție a represiunii femeilor deținute, ci se răspândește rizomatic în spațiul și timpul expoziției.

Expoziția este concepută ca un loc metamorfozabil. Aceasta devine o insulă, o ambianță insulară, un loc al comemorării, un simulacru de insulă, o călăuză a existenței, o legătură între un eveniment trecut și amintire: un spațiu pentru reflecție și gândire complementară care conține materiale vizuale – ilustrații, fotografii și obiecte – câteva dintre rezultatele cercetării artistice; un loc pentru interpretarea gestuală a torturilor zilnice îndurate de femeile de pe Goli Otok și Sveti Grgur sub forma unei instalații video; și o zonă de participare activă, care include realizarea unor figurine feminine din lut. Figurinele sunt realizate de vizitatorii expoziției, în timpul unei serii de ateliere organizate sau pur și simplu ca o expresie naturală a sentimentelor lor după vizitarea expoziției. Expoziția își propune să ofere modalități de activare a memoriei, în timp ce latura participativă reconfigurează constant mecanismele de înțelegere a unui fenomen istoric marginal.

Performanțele a trei artiste – dansatoarea contemporană Zrinka Užbinec, instrumentista Jasna Jovičević și vocalista Annette Giesriegl – recrează în situ, prin intermediul mișcării, vocii și sunetului, în spectacole solo și împreună, viața plină de chinuri la care condamnatele erau supuse zilnic. Procedând astfel, artistele nu imită sau ilustrează suferința, ci o traduc în coduri de mișcare. Videoclipurile selectate ale spectacolelor sunt plasate în spațiul expozițional în încercarea de a sublinia legătura dintre corpul stigmatizat și hiperbolizat al deținuților și localizarea geografică.

Spre deosebire de instalația video ambientală, celelalte materiale prezintă cercetarea artistică a locului, construind un fel de arheologie a insulei. Printr-o serie de ilustrații – contururi de femei care reproduc gesturi specifice prizonierelor: țipând, cărând bolovani, temându-se sau protejându-și corpul – vizitatorii expoziției sunt aduși în centrul proiectului. Aceștia sunt puși față în față cu abstractizarea traumei sau a presiunii corporale, într-o formă care este atât tangibilă, cât și onirică.

De asemenea, îndepărtându-se de imaginea corpurilor tăcute care își foloseau odinioară mâinile tandre pentru a urca bolovani pe pantele abrupte, artista, în strânsă colaborare cu fiicele și nepoatele unora dintre condamnate, a marcat prezența transgenerațională feminină pe aceste insule, precum și transmiterea traumei. Prin intervențiile artistice în care s-au sculptat mărturiile condamnatelor pe cele două insule, transferate pe piatră cu scrisul de mână al descendenților acestora, Andreja Kulunčić a stabilit un proces în care spațiul și-a câștigat definiția, iar peisajul natural a devenit configurația mentală pe care fiecare vizitator o va recrea.

Andreja Kulunčić va organiza o serie de acțiuni deschise publicului larg, intitulate „850 de femei pentru 850 de femei”, având ca punct de plecare o intervenție temporară pe Goli Otok, în care figurinele de lut realizate de artistă cresc pe sau se contopesc cu suprafața dură a stâncilor unde sunt încă vizibile urmele muncii silite ale deținuților din lagăr. Fiecare figurină este dedicată uneia dintre femeile deținute pe Goli Otok. Modelând în lut, participanții iau parte la transferul memoriei dintr-un trecut traumatic care nu ar trebui să se mai repete și concomitent, la crearea unui monument mobil format din 850 de sculpturi din ceramică care vor fi expuse în expoziții viitoare.

În cadrul proiectului, artista a fost prima, care la 64 de ani de la desființarea lagărului, a instalat un panou informativ la locurile de detenție pentru femei de pe insulele Goli Otok și Sveti Grgur. Procedând astfel, Andreja Kulunčić își asumă rolul de decident, restabilind ordinea necesară a lucrurilor, conștientizarea, respectul și, în cele din urmă, empatia. Prin afișarea unei fotografii reprezentative a plăcii pe peretele galeriei, autoarea restabilește identitatea locului, arătând că este un punct de cotitură stabilit și că evenimentele de pe Goli Otok și Sveti Grgur nu mai pot fi ignorate.

Andreja Kulunčić este artistă vizuală și locuiește la Zagreb. Predă la Departamentul de New Media al Academiei de Arte Frumoase din Zagreb. Practica sa artistică se bazează pe explorarea unor noi modele de sociabilitate și situații de comunicare, pe un interes pentru teme angajate social, cât și pe angajamentul față de diferite categorii de public și colaborarea în cadrul unor proiecte colective. Ea își creează propriile rețele interdisciplinare, văzând munca artistică ca pe o cercetare, un proces de cooperare și auto-organizare. Lucrările sale au fost expuse la expoziții internaționale de anvergură, precum: Documenta 11 (Kassel); Manifesta 4 (Frankfurt/Main); Bienala de la Istanbul, ediția a 8-a; Bienala de la Liverpool, ediția a 4-a; Trienala-India (New Delhi). Proiectele Andrejei Kulunčić au fost incluse în numeroase expoziții colective organizate în muzee, printre care: Muzeul de Artă Americană Whitney (New York); PS1 (New York); Muzeul Universitar de Artă Contemporană – MUAC (Mexico City); Palais de Tokyo (Paris); Muzeul de Artă Modernă din Saint-Etienne etc. Expoziții individuale ale artistei au fost găzduite de: Muzeul Universitar de Artă Contemporană – MUAC (Mexico City); Muzeul Jorge B. Vargas (Manila); Galeria Modernă (Podgorica); Museo Madre (Napoli); Muzeul de Artă Modernă și Contemporană din Rijeka. Site web: www.andreja.info

Irena Bekić a absolvit Facultatea de Științe Socio-Umane din Zagreb cu o diplomă în istoria artei și literatură comparată. Din 1995 este angajată a Bibliotecii Municipale din Zagreb în calitate de director și curator al Galeriei „Prozori”, iar din 2022 este director al Pavilionului de Artă din Zagreb. Interesele sale includ practicile artistice și curatoriale, urmărind potențialul acestora de cercetare și transformare socială. Publică critică de artă, studii introductive pentru expoziții și texte profesionale, curatoiază expoziții, este autoarea și coautoarea a numeroase proiecte de cercetare artistică și educațională. Irena Bekić este fondatoarea Asociației IPAK - Proiecte de Cercetare și Concepte Auctoriale) și membră a ULUPUH (Asociația Croată a Artiștilor de Arte Aplicate) și a filialei croate a AICA.

Anca Mihuleț este istoric de artă și curator independent. Proiectele propuse de Anca sunt motivate de coordonatele istorice și sociale specifice, de cadrele instituționale în care au loc, dar și de colaborările artistice și curatoriale care de regulă se dezvoltă pe parcursul mai multor ani. În 2016, a fost premiată cu una dintre „Bursele Igor Zabel”, iar în 2019 a primit Bega Art Prize. A fost unul dintre curatorii ediției din 2019 a Bienalei de la Singapore, cadru în care a cercetat cazuri de deplasare și naturalizare artistică, dar și moduri în care transmedialitatea poate influența percepția noastră asupra viitorului. La ora actuală, face parte din echipa curatorială care pregătește expoziția de inaugurare a Muzeului de Artă Taichung din Taiwan.

Documenta – Centrul pentru abordarea trecutului, este o entitate fondată în 2004 în Zagreb, de patru organizații pentru drepturile omului, care cercetează evenimente din timpul războaielor, încălcări ale drepturilor omului și crime de război, colectează date și monitorizează procesele judiciare pentru a îmbunătăți standardele sistemului. Inițial axată pe războiul din anii 1990 din Croația, activitatea sa s-a extins pentru a aborda întregul secol XX, inclusiv Al Doilea Război Mondial, socialismul iugoslav și conflictele din anii 1990 din întreaga regiune. Misiunea sa este de a transpune discuțiile de la dispute factuale la interpretări semnificative, promovând reconcilierea și abordând probleme moderne legate de teme sale principale.